

BUKS – Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur

Nr. 70 2025 • Årgang 41 • ISSN online 2446-0648 • www.buks.dk

Lonnie Kristiansen og Thomas Thorsen

Små Fødder og Grønne kufferter – musik og lydleg med de mindste

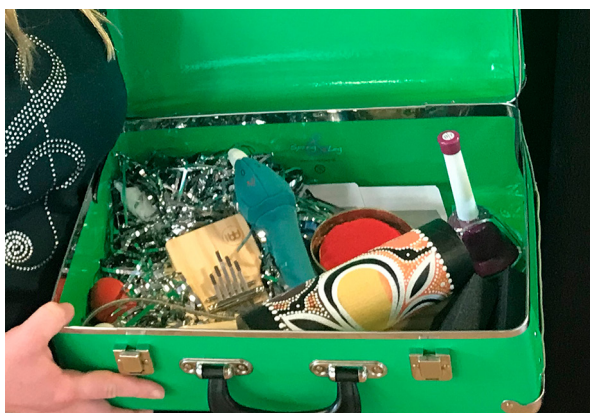
Resumé

Artiklen undersøger indsatsen *Små Fødder* (Næstved kommune), der bruger legende musikalske praksisser til at styrke børns og pædagogers glæde ved musik og til at skabe kontinuitet i børnenes overgang fra dagpleje/vuggestue til børnehave. Som en del af *Små Fødder* indgår tre kursusdage, hvor pædagoger og dagplejere introduceres til *Den grønne kuffert*. Kufferten er fyldt med forskellige lydgivere, og med afsæt i disse arbejder det pædagogiske personale med at skabe legende lydfortællinger og musikaktiviteter, der åbner op for børns forskellige deltagerstrategier. Artiklen beskriver, hvordan indsatsen giver det pædagogiske personale nye handlemuligheder og musikalsk handlemod, og hvordan den skaber en tydelig overgangsmarkør i brobygningsarbejdet.

Nøgleord: musikalsk handlemod; lydfortællinger; brobygning; overgangsmarkør; legende musikaktiviteter; deltagerstrategier

Anslag

»Så må I gerne åbne jeres grønne kuffert«. Få sekunder efter fyldes lokalet af toner fra klokker, kalimbaer, klangskåle og raslen fra æg blandet med pædagogerne og dagplejernes forventningsfulde og begejstrede stemmer. De sidder i en rundkreds med hver deres grønne kuffert, hvorfra de henter lydgivere frem, én efter én, som drejes og undersøges. »Se lige denne her – hvad hedder sådan én?«, spørger en pædagog. Udover trommen og det velkendte rasleæg er der nemlig ingen traditionelle instrumenter i kufferten. Indholdet er nøje udvalgt til at dække et bredt repertoire af lyde, der kan indgå i en lydfortælling: Trommen spiller fodtrin og opbygger spænding, kalimbaen spiller regndråber og en beroligende melodi, og den pudsige thunderdrum spiller lyn og torden og signalerer vrede. Alle ting i kufferten har hver deres lyd og funktion – kun fantasien sætter grænsen. Flokken, der er sammen for første gang, skal nu i små grupper skabe en 'lydkulisse' ud fra en konkret lokation. Der hviskes, for det er en gætteleg. Efter kort forberedelse skiftes grupperne til at spille og gætte. Lydene fører tanker og fantasi til stranden, i skoven og i storcentret – uden at der bliver sagt et eneste ord. Pædagogerne klapper og griner, mens en ny bevidsthed om at bruge lyd kreativt i legen med børn spirer frem.

Indhold i den grønne kuffert.
Foto: Katrine Gjesing

Den grønne kuffert.
Foto: Thomas Thorsen

Scan - hør og se, hvad
der er i kufferten

Indledning

Denne artikel undersøger, hvordan en fælles kommunal indsats omkring musikalske praksisser i dagtilbud søger at styrke børn og pædagogers glæde ved at være sammen om musik i hverdagen og understøtter børnene i deres overgang fra vuggestue/dagpleje til børnehave. Den indledende fortælling kommer fra den første kursusdag i dette projekt, Små Fødder, hvor et hold af dagplejere og pædagoger fra Næstved kommune var samlet for at få inspiration til at arbejde med legende musikaktiviteter i hverdagen. Artiklens fokus er, hvorledes det pædagogiske personale afprøver og udvikler deres egne legende musikalske kompetencer og handlemuligheder, og hvad de efterfølgende oplever, det gør ved den pædagogiske praksis. Empirien består af interviews med pædagoger og dagplejere samt observationer fra en kursusdag. Desuden inddrages dele af Små Fødders interne evalueringer og surveys.

Små Fødder forsøger ved hjælp af legende musikalske praksisser at skabe kontinuitet og tryghed i den pædagogiske hverdag og i brobygningen mellem dagpleje/vuggestue og børnehave. Artiklen peger på, at projektet i vid udstrækning lykkes i forhold til at skabe:

1. Øget musikalsk handlemod og nye musikalske handlemuligheder blandt det pædagogiske personale.
2. En tydelig overgangsmarkør – den grønne kuffert, dens indhold og aktiviteter – i brobygningsarbejdet.

Artiklen præsenterer indledningsvis projektet og den kursusrække, som det pædagogiske personale deltager i. Herefter introduceres en række musikpædagogiske begreber og teoretiske landskaber, som *Små Fødder* bevæger sig i, hvilket kobles til pædagoger og dagplejeres oplevelser og erfaringer fra deres pædagogiske hverdag med børnene.

Små Fødder

Projekt *Små Fødder* er en børnekulturel indsats for de 1-4-årige i Næstved kommune med fokus på tidlig kulturstart. Initiativet kommer fra Børnekulturhus Næstved, og formålet er på tværs af kommunens dagtilbud at sætte fokus på det musiske, det legende og det sansende. Udover at styrke børns møde med musik og kultur er projektet også et brobygningsprojekt, som skal være med til at skabe genkendelighed og tryghed i overgangen mellem vuggestue/dagpleje og børnehave. *Små Fødder* er således blevet til ud fra en vision om, at musik, lyd, leg og fortælling kan være et væsentligt og værdifuldt 'fælles tredje', der kan give børnene kontinuitet i denne overgang. Mange pædagoger og dagplejere mangler imidlertid musikalske kompetencer og som en følge heraf også mod til at bruge musik i hverdagen (Balsnes & Jansson, 2022; Højlund, 2024). Som en grundsten i *Små Fødder* bliver der således arbejdet med at udvikle det pædagogiske personales kompetencer og handlemuligheder inden for fortælling, leg og musik.

Kursusrækken

For at kvalificere pædagoger og dagplejeres musiske kompetencer deltager de på mindre hold i tre kursusdage (spredt ud over et kalenderår) med skiftende fokusområder, som alle taler ind i hverdagspædagogikken og læreplanstemaet »kultur, æstetik og fællesskab«. Imellem kursusdagene følger underviserne, der kommer fra Næstved musikskole, og den enkelte

pædagog/dagplejer sammen op på udviklingsprocessen. Efter første kursus foregår dette via en telefonisk sparringssamtale og efter andet kursus ved et besøg fra underviserne i praksis.

De tre kurser har titlerne »Leg, lyd og fortælling« (kursus A), »Musik, leg og bevægelse« (kursus B) og »Børns musikalske legekultur« (kursus C).

På kursus A er det fælles tredje den grønne kuffert og lydfortællinger. Undervisningen foregår i en vekselvirkning mellem praktiske øvelser, teori og fælles refleksion. På gulvet oplever pædagoger og dagplejere, hvordan underviseren taler sig igennem Mariehønen Evigglad med hækledede tøjdyr og indlagte lydeffekter – tromme, thunderdrum og rainmaker. Herefter overfører deltagerne selv metoden til andre børnesange, og senere på dagen bliver lydfortællingerne mere improviserende med åbne spørgsmål og mulighed for at digte med i handlingsforløbet.

Scan - hør og se
lydfortælling

Kuffert med Mariehøne og snegl
Foto: Thomas Thorsen

På kursus B er det fælles tredje et sangrepertoire. Her får deltagerne udleveret en materialesamling med sange inddelt i forskellige kategorier: start- og slutsange, sange med bevægelse, trøstesange og sange til hverdagens faste rutiner m.m. Mange af sangene er rammesange med mulighed for at inddrage børnenes egne ideer og bevægelser. Udover sange indeholder materialet også gode råd til afvikling af musiksamlinger, og hvordan de samme sange tilpasses forskellige aldersgrupper ved at skrue på nogle parametre. Pædagoger og dagplejere prøver også kræfter med at spille tromme til sangene.

Scan - hør og se
trommerytmer

Trommerytmer
Foto: Mathilde Thorsen

På det sidste kursus C skal der bindes sløjfer. Pædagoger og dagplejere får endnu en gang lov at agere børn, mens underviseren leder dem igennem en kombineret samling af lydleg og rammesange. Udvalgte deltagere har forberedt et lille oplæg om, hvordan de har arbejdet med et specifikt emne. Kursus C byder også på et instrumentværksted, hvor der er stillet bøtter, kasser, maling, klistermærker, perler, snor i flotte farver og meget andet frem til den kreative proces.

Oplevelse af øget musikalsk handlemod

Da vi interviewer en gruppe pædagoger/dagplejere efter anden kursusdag (kursus B), giver de i samlet flok udtryk for, at de tager noget meningsfuldt og brugbart med sig: »Jeg synes bare, det er så fedt, når man laver de her ting. Det giver glæder«, siger en pædagog. En anden udtaler: »Vi har jo lært så sindssygt meget, synes jeg, og vores hoveder er bare fyldt op med en masse ting, som vi bare skal ud at afprøve med børnene«, og en tredje pædagog tilføjer: »Jeg tror, det ligger lidt i det her med, at man også skal turde som den voksne, bare at give slip og bare være i det«.

Efter det afsluttende kursus beskriver flere deltagere i projektets interne evaluering, at deres musikalske handlemod er tiltagende: »For et par år siden kunne jeg ikke stå foran børn og holde musiksamling. Nu er musikken en del af hverdagen, hvor jeg synger og lærer børnene sange«, ytrer en pædagog, mens en anden ytrer: »Jeg er blevet modigere, og min stuekollega og jeg arbejder målrettet for at musiksamlinger er en del af vores hverdag. Vi har gjort det til en del af vores læreplan«. Pædagogernes øgede mod og lyst til at bruge musikken er et gennemgående tema i projektets interne evalueringer. Hertil siger projektets initiativtager, børnekulturkonsulent Katrine Gjesing: »For en del af kursisterne har læringen også handlet om at turde kaste sig ud på dybt vand og opdage, at selvom man ikke føler sig særlig musikalsk, så kan man sagtens sætte musikfaglige aktiviteter i gang sammen med børnene« (Næstved kommune, 2022).

Musikalske fællesskaber og samhørighed med de mindste

Men hvorfor egentlig beskæftige sig med musik og sang i pædagogisk praksis? Eller helt overordnet; hvorfor beskæftige sig med musik? Det er der selvfølgelig mange forklaringer på, men blandt forskere er der en ret klar konsensus om, at musikkens væsentligste evolutionære betydning er dens evne til at afstemme følelser mellem mennesker og synkronisere det emotionelle niveau i grupper (Vuust, 2017; Hallam & Himonides, 2022; Turino, 2008). Her kan musikken noget ganske særligt. Som dannelsesforsker Lars Geer Hammershøj formulerer det: »Musik er simpelthen et af de mest kraftfulde midler til fællesskabsdannelse, vi har« (Hammershøj, 2016: 230). Musik og musikaktiviteter kan være et stærkt fælles tredje (Husen 1996) mellem mennesker, da »...der opstår fælles svingninger og fælles værdi, når man spiller sammen[...]. Musikken skaber en form for kommunikation, der går direkte fra kroppen og følelserne til andre kroppe og deres følelser« (Husen, 1996: 227).

At inddrage musikalske praksisser i en dagtilbudskontekst kan give børnene mulighed for at spejle, synkronisere og forbinde sig både til hinanden og til de voksne (Thorsen, 2024; Trevarthen & Malloch, 2009). Daniel Stern udlægger begrebet intersubjektivitet som: »En gensidig mental indtrængen, der tillader os at sige: 'jeg ved, at du ved, at jeg ved' eller 'jeg føler, at du føler, at jeg føler'« (Stern, 2004: 91). Stern var særligt optaget af forbindelsen mellem de mindste børn og deres nære omsorgspersoner, og med begrebet affektiv afstemning beskriver han, hvordan mennesker kan afstemme det følelsesmæssige niveau og dele følelsesmæssige aspekter af den enkeltes oplevelse (Stern, 2000). Den følelsesmæssige afstemning kan foregå ved hjælp af imitation af bevægelser, mimik, lyd m.m. Stern peger på, at musik er et velegnet medium i forhold til intersubjektivitet og affektiv afstemning, ligesom det ved hjælp af musik er muligt at påvirke og ændre menneskers følelsesstilstand.

Det pædagogiske personale i *Små Fødder* er opmærksomme på de musiske aktiviteters betydning for fællesskaber og samhørighed i deres hverdag med børnene. Til spørgsmålet »Sker

der noget med børnefællesskaberne, når I laver sådan nogle aktiviteter?», svarer en pædagog: *»Ja, helt klart. Og det er jo det fælles tredje [...] de får simpelthen sådan en samhørighed, når vi er fælles om de her sange og musik. De kigger på hinanden og bliver inspireret af de fagter, vi laver til det, og de spejler sig i hinanden. Så der er rigtig meget relationelt«.*

En anden pædagog supplerer: *»Jeg sad og tænkte det samme. Især det her med at spejle sig i hinanden. Og igen gælder det, hvis der er nogen, der tør gøre noget, så tør man selv også at bruge sin krop på samme måde. Eller så står man lige og observerer lidt, men altså, hvis Ole han kan, så kan jeg nok også, så det giver en kæmpe fællesskabsfølelse«.* Pædagogerne beskriver, hvordan børnene inspirerer og spejler sig i både hinanden og i de voksne. Det er dog ikke alle børn, der agerer ens. Som en pædagog fortæller, foregår det i forskellige tempi og på flere måder, da børnene har forskellige veje ind i musikaktiviteter.

Deltagerstrategier

Sven-Erik Holgersen (2002) har med afsæt i Sterns begreber – herunder affektiv afstemning og intersubjektivitet – undersøgt dagtilbudsbørns deltagelsesmuligheder i musikaktiviteter. Det er nemlig ikke sådan, at alle børn – eller voksne – har samme måde at tilgå musikalsk deltagelse på, som pædagogerne fra *Små Fødder* er inde på. Holgersen (2002) beskriver fire strategier i forhold til deltagelse i musikaktiviteter og musikalske fællesskaber (reception, imitation, identifikation og elaboration). *Reception* handler om at være åben og modtagende, men uden at deltage artikulerende. *Imitation* handler om at efterligne strukturelle elementer og kopiere fx melodi, rytme eller bevægelser i musikaktiviteten. *Identifikation* handler om at kunne tage ejerskab og identificere sig med elementer og strukturer i musikken. *Elaboration* handler om at videreudvikle og være med til skabe nye idéer og elementer i musikken. (Holgersen, 2002). Strategierne beskriver forskellige måder at indgå i aktiviteterne på. Børn skifter og veksler mellem de forskellige strategier – ofte flere gange i løbet af en musikaktivitet, og der er ikke nogen strategi, der er bedre eller vigtigere end andre (Holgersen, 2002). Det er imidlertid lettere for det enkelte barn at deltage på forskellige måder, når barnet føler sig trygt og har erfaring med, hvad musikaktiviteter er for en størrelse (Schei, 2019; Thorsen, 2021). Projektets undervisere (herunder artiklens ene forfatter) har ved besøgene i pædagogernes praksis set eksempler på, at opmærksomheden på deltagelsesmuligheder giver pædagoger og dagplejere en indgang til de børn, de før ubevidst havde tendens til at forbigå. Barnet, der gemmer sig og forsigtigt ser situationen an, profiterer i en musiksamling af sin plads ved siden af pædagogen og dennes støtte til deltagelse. Pædagogen må her være særligt opmærksom på at fange de små tegn på initiativ og omsætte dem til bevægelser og forslag, der kan bruges i musikaktiviteterne. En pædagog siger om børnenes forskellige måder at deltage på: *»Der kan jo både være den passive deltager i periferien, som kommer mere og mere ind, jo flere gange man gør det. Og så også den vilde, der bare er fuldstændigt med på det«.* En anden pædagog tilføjer: *»Ja, jeg har også en pige som er hypermobil, der går i vuggestue her, og hun står tit og observerer, altså fordi det bliver for vildt, og hun allerede nu er bevidst om, at hun er ikke så stabil. Så er det bare lige at give hende en finger, som hun holder fast i, så kan jeg love jer for, at hun går med«.*

Pædagoger og dagplejere inspireres på kursusdagene til planlægning af et program, som tager udgangspunkt i deres aktuelle børnegruppe. Uanset om programmet bygges op omkring lydsamlinger eller rammesange eller en kombination af disse, opfordres pædagogerne til at bruge de samme sange eller samme fortælletema og lydgivere over flere uger og kun langsomt

skifte ud i aktiviteter. Flere pædagoger reflekterer over, at børnenes deltagelsesmulighed udvides, når de er trygge ved musikaktiviteterne og har lavet dem mange gange. Børnene får på den måde mulighed for – udover at benytte strategierne reception og imitation – også at tage ejerskab og være medskabende og dermed benytte deltagerstrategierne identifikation og elaboration. »Det jeg fornemmer giver noget, det er, når børnene selv kan få lov at være deltagende i det. Noget der vækker noget, hvor de selv kan. En sang de kender, en handling fra deres hverdag, de kan genkende, så det bliver nært«, ytrer en pædagog i evalueringerne, mens en anden ytrer: »De (børnene) trives godt i gentagelse af samme aktivitet flere gange, så de oplever at mestre det i sidste ende«. I vores interview siger en pædagog: »Børnene får helt klart nogle begreber på, som de ikke har haft før. Og det kommunikerer de jo med, selvom de ikke nødvendigvis har et sprog, så kommer der et nonverbalt sprog [...] det giver jo virkelig nogle relationer og genkendelighed. Jeg bilder mig også ind, at det giver noget empati, altså medfølelse for tingene«. I det sidste citat peges på musikken potentiale for at udtrykke og bearbejde begreber og følelser i et andet formsprog end det talte sprog. I *Små Fødder* arbejdes der konkret med formidling af følelser og kropslig kommunikation i rammesangen »Jeg ka' lave ansigter«, der står i materialesamlingen, som pædagogerne får udleveret. I hvert vers præsenteres en ny følelse, som børnene med hjælp fra det pædagogiske personale kobler sammen med ansigtsmimik og gestik. Børn og voksne viser for hinanden og ser hinandens udtryk.

Jeg ka' lave ansigter

Galop

M/T: Lonnie Kristiansen

C F G C

Jeg ka' la-ve an-sig-ter, prøv at se på mig. Jeg ka' la-ve an-sig-ter, se

4 F G C F G C

hvad, jeg vi-ser dig. Når jeg-gør så-dan her - så lig-ner jeg én, der er glad.
sur
fjollet...

Musik som et særligt sprog

Merete Cornét Sørensen beskriver musik og andre æstetiske udtryksformer som særlige sprog, der i lighed med det verbale sprog tilegnes gennem øvelse og praksisser, hvor børn og voksne indgår i samspil med hinanden, fx i leg. Når børn skal lære det verbale sprog, foregår det sammen med kompetente andre, fx pædagoger, der kender og bruger sproget. Det samme gælder for musikken, der også tilegnes i samspil med andre, der »taler« musikkens sprog (Sørensen, 2020). Pædagoger og dagplejere må derfor synge, spille, danse eller på anden vis musicere sammen med børnene i den pædagogiske hverdag, hvis musik skal være et sprog, som børnene opnår fortrolighed med og bruger til selv at udtrykke sig med. En børnehavepædagog ytrer i *Små Fødder*'s interne evaluering: »Børnene de lærer hurtigere,

når de sådan kan se, hvad vi gør med hænderne, det kigger de rigtig meget efter«, mens en anden ytrer: »Jeg bruger ikke det at snakke så meget, men mere at lade sang og rytme fylde og lede samlingen«.

En legende tilgang til musikaktiviteter

I dagtilbudslovens formål står der: *Dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv* (dagtilbudsloven §7, stk. 1). Legen og børneperspektivet er derfor også et omdrejningspunkt for arbejdet med musik og sang i dagtilbud. Samtidig skal pædagoger og dagplejere også kunne vise børnene, hvordan man taler 'musikkens sprog', ligesom der skal gives plads til forskellige deltagelsesmåder. Det pædagogiske personale må således kunne veksle mellem at gå foran, ved siden af og bagved børnene (Sørensen, 2015).

Den voksnes deltagelse: Christies positioner

Hvordan pædagogen eller dagplejeren involverer sig og deltager i de legende musikaktiviteter, og dermed faciliterer børnenes leg, har James Christie kategoriseret. Med *involvering* forstås pædagogens stilladsering af legen som en udefrakommende støtte og med *deltagelse* pædagogen, der selv bliver legende og deltager på legens præmisser.

Christie præsenterer seks positioner af understøttende voksenroller (Sønnichsen & Jørgensen, 2019). Yderpunkterne – minimal og maksimal involvering – kalder Christie for hhv. *gårdvagten* (»safety monitors«) og *instruktøren*. *Gårdvagten* er den uengagerede observatør, som kun griber ind ved fare og konflikter. *Instruktøren* derimod er den voksne, som overtager styringen, så legen risikerer at ophøre med at være leg og i stedet bliver en aktivitet. Imellem disse ekstremer præsenterer Christie fire kategorier, som pædagogen bevæger sig imellem. *Tilskueren* har en aktiv rolle som opmuntrer og anerkender af legen via smil og kommentarer uden selv at deltage som legende. *Regissøren* hjælper med at finde materialer eller steder, som kan give nyt liv til en leg. *Legekammeraten* er aktivt deltagende på børnenes præmisser, ofte i en mindre rolle som fx gæst eller patient, og er en gunstig rolle ift. at lege udsatte børn med ind i legen. *Legelederen* skinner oftest igennem i kortere sekvenser og påvirker bevidst legens indhold med nye ideer til en mere fantasifuld leg, der kan fortsætte i længere tid (Sønnichsen & Jørgensen, 2019).

Pædagogens/dagplejerens bevidsthed om egen deltagelse og vekslen mellem at agere *legeleder* og *legekammerat* er essentiel, når der arbejdes med rammesange og -lege i den særlige tilgang, som Lotte Kærså har bidraget med til musikpædagogikken.

Her er det pædagogen, der sætter rammen og åbner scenen for børnenes egen fantasi og bevægelser. Pædagogen har som *legeleder* det overordnede ansvar for rammesætning, at alle børn tilgodeses og får plads til at byde ind i den fælles musikleg, samtidig med at pædagogen også selv deltager aktivt som *legekammerat*, der bidrager til at holde legen spændende og dynamisk. Børnene skaber indholdet ud fra deres egen livsverden, oplevelser og erfaringer. Børn og pædagoger er ligeværdige, og børnene mærker, at deres ideer er værdifulde, når de inddrages i den fælles leg. Fordi indholdet baserer sig på børnenes egne initiativer, bliver børnene mødt lige der, hvor de er i deres udvikling. Legen kan hele tiden tilpasses det enkelte barn (Kristiansen & Lundblad, 2024).

For at eksemplificere de forskellige positioner vender vi for et øjeblik tilbage til dagplejere og pædagoger på kursus A:

På et lille bord i midten af rundkredsen ligger lydgivere, som underviseren har valgt fra den grønne kuffert. »Hvor skal vi hen i dag?«, spørger hun, og pædagoger/dagplejere kigger først lidt forvirret på hinanden. »Vi skal op på Månen!«, foreslår en ung pædagog, og sammen bliver flokken enige om, hvad de skal pakke til turen. »ZzzZIP!«, siger lynlåsen på rumdragten. Rumraketens lyde udgøres af en drejerasle, en halv flaske skvulpende vand og en ballon, der pustes op og tømmes. Inden længe går alle rundt som månemænd og siger »bibbåt!« ledsaget af pivedyr og klokker. Deltagerne skiftes til at digte med på handlingen. Nogle er fantasifulde fortællere, andre vil hellere bidrage med lydeffekter, og andre igen har det fint med bare at følge med. På et tidspunkt er fortællingen ved at gå i stå, og underviseren spørger én af de mere forsigtige deltagere: »Anne, jeg kan se noget bag stenen henne ved dig! Hvad er det?«, og Anne tager et kæmpe spring væk fra den farlige, grønne sabeltiger, der sniger sig ind på flokken.

Deltagerne i eksemplet bliver kastet ud på dybt vand i denne spontane lydfortælling, men underviseren agerer sikkerhedsnet ved at tilbyde lydgivere (*regissør*), stille spørgsmål (*legeleder*) og deltage aktivt i legen (*legekammerat*). Derfor kan lydlegen hele tiden udvikle sig og give deltagelsesmuligheder for alle.

*Kuffert med personligt twist på indhold
Foto: Thomas Thorsen*

Den grønne kuffert og lydleg

Den grønne kuffert, som alle pædagoger/dagplejere får udleveret på første kursusdag, vækker øjeblikkelig nysgerrighed, som beskrevet i artiklens indledende fortælling. En nysgerrighed der vokser, når pædagogerne går med på legen og laver lydfortællinger om rumraketter og måneture som i ovenstående eksempel. Kufferten, de forskellige lydgivere og den legende lydfortælling har de fleste dagplejere og pædagoger taget direkte med ud i deres pædagogiske arbejde. En børnehavepædagog fortæller os:

»Jeg har jo hele tiden været meget fascineret af selve lyd-kufferten, altså den grønne kuffert og lyddelen af det, og ikke så meget det her med at synge sange, fordi det gør vi i forvejen. Men det her med bare at komme helt ned i nuet, altså virkelig være til stede i nuet og så lytte. Altså sige til børnene, de skal fokusere på at lytte, og så tage de her lyde til sig. Det er simpelthen noget af det fineste, synes jeg.«

Lydkunstneren Ingeborg Okkels, der har bidraget til udviklingen af kursus A, taler om, at lyd er en opmærksomhed på verden, som ofte er ubevidst. Vi taler ikke så meget om den, selv om den omgiver os hele tiden. Vi kan ikke bare lukke ørerne. Når vi skaber hul igennem til bevidstheden og begynder at arbejde kreativt med lyd, øver vi os i at »tune ørerne ind« og opleve verden med ørerne forrest. Børn bruger i høj grad lyde i hverdagen som signal eller tegn, der kan afkode stemninger og situationer.

I lydfortællinger kan lydgiverne have flere funktioner. Den abstrakte lyd er 'lyden i sig selv', som taler til kroppen: kort/lang, kraftig/svag, hurtig/langsom, skarp/blød osv. Den konkrete lyd er den, der peger ud i verden og 'lyder som noget': en hund, stranden, en mobiltelefon osv (Okkels, 2021). Begge måder at forstå lyd på inddrages i de tre fremgangsmåder, som pædagoger og dagplejere tager med sig hjem til børnene:

- Lydkulisser, som ikke er båret af ord (et »øjebliksbillede« i lyd)
- Lydspor til gengivelse af en kendt fortælling, bog, sangtekst mm.
- Lydfortælling med (improviseret) handlingsforløb understøttet af lydeffekter

En pædagog fortæller om det med at få et nyt fokus på lyde: *»Sådan helt ned i de små detaljer tager vi lydene med, og det har virkelig været en øjenåbner – eller måske mere øreåbner – for både mig og for børnene, at lydene kommer med, og de synes, det er herligt [...]. Hvordan lyder fx en cykel, kender I lyden på en cykel? Der er nogle ting nede i den der sangkuffert, man kan tage frem og så kan man spørge dem: 'Er det her en cykel?' Nej, det var ikke cykel, er det mon blæsevej?«*

Kufferten og det rettede fokus på lyduniverset har hos mange pædagoger og børn åbnet op for en ny måde at være opmærksom og udforskende på i den pædagogiske hverdag.

Den grønne kuffert med dens lydgivere, sange og lege har imidlertid også vist sig at have andre egenskaber og funktioner.

*Kuffert med personligt twist på udseende
Foto: Lonnie Kristiansen*

Den grønne kuffert og brobygning mellem dagpleje/vuggestue og børnehave

Projektet *Små Fødder* er som beskrevet tænkt som en indsats i brobygningsarbejdet og børnenes overgang fra dagpleje/vuggestue til børnehave i Næstved kommune. Tanken har været, at man ved brug af de samme legende musikalske metoder og materialer på tværs af dagpleje/vuggestue/børnehave kunne skabe kontinuitet og sammenhæng i overgangen. Når vi spørger pædagoger og dagplejere, viser det sig, at den grønne kuffert er blevet en slags symbol på denne indsats. En børnehavepædagog fortæller:

»Ja, vi har for eksempel lige fået nogle nye børn fra dagplejen, og det første, de peger på, det er vores grønne kuffert [...] børnene kunne genkende kufferten, og det skabte bare så meget genkendelighed og glæde, og det var vildt nok at se«.

En pædagog fra en integreret institution fortæller:

»Jeg er kommet fra vuggestue til børnehave, og der har børnene jo også set kufferten stå. Og så det med, at bare man tager den frem, så kommer der også børn fra de andre stuer og siger 'Åh', fordi de har jo set glæden i de andre børns øjne altså, så vil de også være med, for de kan da se de andre synes, det ser spændende ud«.

Den grønne kuffert fungerer på den måde som en pædagogisk overgangsmarkør, der skaber sammenhæng og genkendelighed i børnenes overgang. I projektets evaluering peger flere pædagoger og dagplejere på, hvordan kufferten er med til at skabe en fælles referenceramme for børnene. Kufferten vækker i sig selv genkendelighed, og ved at bruge de samme lyde, sange og lege fra kufferten i både vuggestuen og børnehaven oplever børnene gentagelser og kontinuitet i overgangsfasen. En pædagog ytrer i projektets interne evaluering: *»Det er fedt, at børnene møder noget genkendeligt, når de kommer til kollegaer, som også har været på kurset«*, mens anden ytrer: *»Det er meget interessant, når jeg tager den grønne kuffert, sætter de sig på gulvet, uden jeg behøver at sige noget«*. I vores interview bemærker en børnehavepædagog med et skævt smil: *»Man behøver såmænd ikke engang at lave forløbet, altså bare den er der, kufferten, så skaber det genkendelighed«*.

Brobygning på tværs af dagtilbud – en fælles kommunal fortælling?

Med *Små Fødder* er der en vision om at nå alle pædagoger og dagplejere i Næstved kommune over en årrække. Projektet er ikke blot tænkt som en inspirationsworkshop, men som fundament til en ny musikkultur på kommunalt plan. Hvordan lydgifterne i den grønne kuffert får liv, og hvilke muligheder sangene i det fælles sangrepertoire giver for inddragelse af børnene, vil potentielt ligge som implicit viden blandt brobyggende kollegaer på tværs af institutioner. Og ikke kun på tværs af vuggestue/dagpleje og børnehave i de enkelte brobygningsforløb, men på tværs af dagpleje og daginstitutioner i hele kommunen. En pædagog siger: »*Virkelig nogle gode rammer, de har fået sat op for det. Og så kan man 'klikke ind på' resten af byen og sige gud, vi har en slags fællesskab her. Der opstår i hvert fald noget, som kan blive det, og vi behøver ikke engang se hinanden, det er bare sådan et fundament, der bliver lagt, og der mangler vitterligt musik ude i vores institutioner*«.

Opsamling

Med *Små Fødder* forsøger man ved hjælp af legende musikalske praksisser at skabe kontinuitet og tryghed i den pædagogiske hverdag og i brobygningen mellem dagpleje/vuggestue og børnehave. I de interviews, der er lavet til denne artikel og i projektets interne evalueringer, ser den foreløbige succesrate ud til være høj. Pædagoger og dagplejere, der har deltaget i projektet, har i langt de fleste tilfælde haft mod på at tage rollen som fortælle- og musikleder til sig i deres møde med børnene. Hvilket bekræftes af projektets undervisere, der besøger og sparrer med pædagoger/dagplejere mellem kurserne.

Med hensyn til at inddrage musik og lyd mere aktivt i den pædagogiske hverdag, synes netop musikalsk handlemod at være et springende punkt. En pædagog fortæller os i interview, at det med at stille sig frem og synge kan virke grænseoverskridende, og hun fortsætter: »... vi er bare i vores perfektionskultur, hvor vi ikke tør åbne munden, fordi vi er bange for ej, hvis nu det lyder forkert eller sådan«. En pædagog fra den interne evaluering ytrer: »*Det er godt for børnenes personlige, sociale og sproglige udvikling, og jeg er blevet lidt ligeglad over for, at jeg synger falskt. Jeg oplever, at jeg får positiv respons fra børnene, selv om jeg synger falskt*«. I sparringen med projektets undervisere giver flere pædagoger og dagplejere udtryk for, at børnene som regel er ligeglade med, hvordan den voksne synger, og at det mere handler om fællesskabet og nærværet, som aktiviteterne tilbyder. »*Det kan jo ikke være forkert, når børnene bliver så glade*«, udtrykte en pædagog ifm. en sparringssamtale.

I forhold til brobygning er den grønne kuffert, der i udgangspunktet transporterer lydgifvere, gået hen og blevet et markant symbol for børn og voksne. Både i hverdagen som et signal til, at nu skal der arbejdes med musik, lyd og leg, og i et større perspektiv som en overgangsmarkør, der skaber genkendelighed og kontinuitet i brobygningsarbejdet og børnenes overgang. Den grønne kuffert er således blevet 'de små fødders' ledsager og fælles reference i rejsen fra dagpleje/vuggestue til børnehave.

Med hensyn til det pædagogiske personales rejse mod en hverdag med flere legende musikalske aktiviteter og en fælles indsats omkring brobygning skal det som en krølle på halen nævnes, at man i efteråret 2024 afholder arrangementet *Store Fødder*. *Store Fødder* er tænkt som en årligt tilbagevendende dag, hvor alle deltagende pædagoger og dagplejere får mulighed for at mødes, sparre, få ny inspiration og forstærke de musikalske bånd på tværs af institutioner i hele kommunen.

Referencer

- Balsnes, A. H., & Jansson, D. (2022). »Jeg kan ikke bli musikk lærer hvis jeg ikke kan synge foran klassen min«: Korsang i lærerutdanningen og utvikling av individuell sangtrygghet. I R. V. Strøm, Ø. Eiksund, & A. H. Balsnes, *Samsang gjennom livsløpet*. Cappelen Damm Akademisk.
- Hallam, S. & E. Himonides (2022). *The Power of Music: An Exploration of the Evidence*. Open Book Publishers.
- Hammershøj, L. G. (2016). Melankoli kørt ind med humor. I: H. Mastal & M. Krogh (red.). *Populærmusikkultur i Danmark siden 2000*. Syddansk Universitetsforlag.
- Holgersen, S.-E. (2002). *Mening og Deltagelse. Iagttagelse af 1-5 årige børns deltagelse i musikundervisning*. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
- Husen, M. (1996). Det fælles tredje. I: B. Pécseli (red.). *Kultur & pædagogik*. Munksgaard-Rosinante.
- Højlund, L.C. (2024). Musik og sang. I: Thorsen, T. (red.). *Musikken i pædagogikken*. Akademisk Forlag.
- Kristiansen, L. & Lundblad, K. (2024). Musik, leg og bevægelse. I: Thorsen, T. (red.). *Musikken i pædagogikken*. Akademisk Forlag.
- Næstved kommune (d. 10.10.2022). *Nu får de mindste børn mere musik i hverdagen*. <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/13661453/nu-far-de-mindste-born-mere-musik-i-hverdagen?publisherId=13559609>
- Okkels, S. (2021). At skabe lyd. I Adrian, S., & Jensen, J. J. *Lydformning*. Dansk Sang.
- Schei, T. B. (Red.) (2019). *Musikkpraktisk klokskap*. Fakkbokforlaget.
- Stern, D. (2000). *Spædbarnets interpersonelle verden*. Hans Reitzels Forlag.
- Stern, D. (2004). *Det nuværende øjeblik i psykoterapi og hverdagsliv*. Hans Reitzels Forlag.
- Sønnichsen, L. H. & Jørgensen, H. H. (2019). *Legens magi*. Akademisk Forlag.
- Sørensen, M.C. (2020). Æstetik og magi i pædagogisk arbejde. I: Cecchin, D. & V. Sieling. *Pædagogers kompetencer – mellem etik, dannelse, relationer og metodologi*, 160-76. Akademisk Forlag.
- Sørensen, M. (2015). Æstetik og dagtilbudspædagogik. I D. Cecchin, *Barndomspædagogik i dagtilbud, 2 udg., 195 -212*. Akademisk Forlag.
- Thorsen, T. (2024). Musik og fællesskaber. I: Thorsen, T. (red.). *Musikken i pædagogikken*. Akademisk Forlag.
- Thorsen, T. (2021). Når musikalske fællesskaber sætter spor i den pædagogiske hverdag i dagtilbud. I: M.S. Boysen (red.). *Musikkens fællesskaber*. Danish Musicology Online.
- Trevarthen, C., & Malloch, S. (2009). *Communicative Musicality*. Oxford University Press.
- Turino, T. (2008). *Music as Social Life*. University of Chicago Press.
- Vuust, P. (2017). *Musik på hjernen*. People's Press.

Biografier

Lonnie Kristiansen er cand.mag. i musik fra Aalborg Universitet, efteruddannet på Rytmisk Musikkonservatorium i »Leg, musik og bevægelse« for de 1-7-årige og er pt. i gang med en master i musikpædagogisk udvikling. Hun underviser lærerstuderende, musiklærere, pædagoger og børn, altid med en legende og inkluderende tilgang. Lonnies fokus ligger på det tværprofessionelle samarbejde mellem den professionelle musik og grundskoleområdet og et ønske om at bringe mere musik af høj kvalitet ud til bredden. Hun har bidraget til bøgerne »Musikken i pædagogikken« (2024), »Glade stemmer i skolen« (2023) og »Sangfællesskaber for alle« (2021).

Thomas Thorsen er cand.pæd. i didaktik (musikpædagogik). Han er lektor på pædagoguddannelsen på Professionshøjskolen Absalon, hvor han underviser i bl.a. musik og er en del af forskningsmiljøet »Bevægelse, kreativitet og æstetik i pædagogisk arbejde«. Thomas har i mange år undervist og arbejdet med musik i dagtilbud, folke- og efterskole samt musik- og kulturskole, altid med fokus på musik som en fællesskabende kraft. Han har skrevet og bidraget til en lang række artikler og bøger om musik, æstetik og kunstpædagogik, senest som fagredaktør og bidragsyder i bogen »Musikken i pædagogikken« (2024).